

Srbija i svet u 2017. godini

Dušan Proroković i Vladimir Trapara (urs), SRBIJA I SVET U 2017. GODINI, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2018, 244 str.

Institut za međunarodnu politiku i privredu izdao je povodom sedam decenija postojanja zbornik *Srbija i svet u 2017. godini* u nastojanju da pruži široj čitalačkoj publici analizu spoljnopolitičkih stavova i delovanja Srbije u složenom globalnom sistemu međunarodnih odnosa na početku 21. veka. Kroz tri tematske celine zbornika čitalac je u mogućnosti da stekne sliku i uvid kako u tekuće stanje regionalnih i globalnih odnosa Republike Srbije, tako i u njene aktivnosti na planu međunarodne ekonomije i bezbednosti. Urednici dr Dušan Proroković i dr Vladimir Trapara, obojica iz Instituta za međunarodnu politiku i privredu, odabrali su dvanaest radova iz pera ukupno šesnaest autora kako bi doprineli potpunijem shvatanju spoljnopolitičke pozicije Srbije na međunarodnoj sceni u 2017. godini.

U prvoj tematskoj celini sačinjenoj od pet članaka, autori istražuju stvarni značaj spoljnopolitičke uloge Srbije u njenom neposrednom okruženju i saglasni su u stavu da naša zemlja ima pretežan uticaj u stabilizaciji, odnosno destabilizaciji regiona. Srđan Perišić u članku „Srbija i briselski projekat Zapadni Balkan” zastupa ideju da je projekat tzv. Zapadnog Balkana kao političke, ekonomske i geografske periferije Evropske unije zapravo pokušaj da se države regiona – preciznije Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Albanija – i Kosovo kao međunarodni protektorat tretiraju kao politički entiteti bez granica organizovani u carinsku uniju radi dalje harmonizacije sa EU i ekonomskog napretka. Perišić osporava upotrebnu vrednost ovog projekta i smatra da on ne može da dovede Srbiju do blagostanja. Takođe, autor postavlja pitanje da li bi se carinskom unijom automatski zatvorila tema o srpskom suverenitetu nad Kosovom i Metohijom, obzirom na to da bi Srbija stupila u uniju u kojoj je Kosovo punopravan član, kao i koje bi bile implikacije za Republiku Srpsku kao deo Bosne i Hercegovine. Perišić smatra i da bi ovakav projekat Zapadnog Balkana ograničio Srbiju u daljem produbljavanju saradnje sa drugim velikim silama, prvenstveno sa Rusijom i Kinom. Pored toga, autor ističe da ovaj projekat stavlja pod isti krov već zategnute odnose između Beograda i Prištine, kao i Srbiju i Albaniju čiji odnosi ne cvetaju već dugi niz godina.

Na kompleksnost odnosa Srbije i Albanije ukazuje i članak Nebojše Vukovića, koji analizira ideju Velike Albanije u kontekstu razmatranja o ratovima četvrte generacije koji se vode političkim, psihološkim i medijsko-simboličkim instrumentima. Na ovu analizu se nastavlja rad Milana Subotića i Ivana Dimitrijevića o novom talasu nacionalno-verskog ekstremizma u regionu kao strukturnoj prepreci

na putu ka pomirenju, dobrosusedskim odnosima uzetim u kontekstu evrointegracija i značajnom izazovu regionalnoj bezbednosti. Dragomir Radenković piše o tome kako višedecenijski etnonacionalizam, ekstremizam pod okriljem religije i tzv. hibridni ekstremizam temeljno ugrožavaju manjine na prostoru Balkana. Autor iznosi tezu da je politika Srbije za zaštitu manjinskih prava u 2017. godini doprinela unapređenju odnosa sa susednim zemljama i ojačala njenu poziciju u regionu i može pozitivno da utiče na dalji proces integracije u Evropsku uniju.

U drugoj tematskoj celini posvećenoj međunarodnoj ekonomiji i energetske bezbednosti, svega u dva članka je prikazano kako globalna ekonomska kriza i energetska bezbednost utiču na spoljnu politiku Srbije i oblikuju njen odnos sa velikim svetskim igračima, kao što su Evropska unija i Rusija. Dok Dejan Miletić i Emina Jeremić-Marković analiziraju tekuće probleme ekonomske realnosti Srbije, Duško Dimitrijević razmatra poziciju Srbije u odnosu na savremene trendove u energetske bezbednosti.

Treća celina zbornika *Srbija i svet u 2017. godini* posvećena je položaju Republike Srbije u međunarodnim odnosima i primeni proklamovanih principa njene spoljne politike. Pet radova koji čine ovu tematsku celinu fokusirani su na prirodu bilateralnih odnosa sa Rusijom, posebno na njihovu važnost za međunarodni položaj naše zemlje, i na odnose Srbije i Evropske unije, posebno sa osvrtom na Zajedničku spoljnu i bezbednosu politiku EU. Autori članaka ne isključuju ni danas poznate istorijske događaje vezane za politiku nekadašnje Jugoslavije koja se, kao i Srbija danas, nalazila na „udaru“ velikih sila. Pružajući istovremeno otpor i tražeći balans, Srbija se i danas nalazi „između dve vatre“ dok pokušava da ostvari nacionalne interese, a situaciju dodatno otežava težnja Srbije da postane punopravna članica Evropske unije, koja pak želi da ograniči njenu saradnju sa Rusijom i donekle Kinom. Srećko Đukić podseća da je Vlada Republike Srbije potpisivanjem Briselskog sporazuma 2013. godine dala prioritet evrointegracijama, ali se nije odrekla ni strateškog partnerstva sa Ruskom Federacijom. Postavlja se opravdano pitanje da li politika „i Brisel i Moskva“ može da ojača spoljnopolitički položaj Srbije ili će Beograd morati da napusti održavanje ravnoteže i da se približi jednoj od te dve strane. Srbija je iskusila i negativne i pozitivne posledice takve politike, kao npr. kada je većina zemalja članica EU priznala jednostrano proglašenu nezavisnost tzv. Kosova, odnosno kada je Rusija uložila veto u Savetu bezbednosti upravo po pitanju kosovske državnosti. Urednici su u treću celinu uključili i dva razmatranja iz polja političke filozofije posvećena etičkim izazovima međunarodne politike i (ne)saglasnosti vrednosno-političkih obrazaca Evropske unije i Srbije. Ovo su samo neka od pitanja na koje autori zbornika pokušavaju da daju odgovore, a ujedno i da upute čitaoce na složenost međunarodnih prilika u kojima se Srbija danas nalazi.

Interesantno je da je analiza odnosa Srbije i Rusije kod pojedinih autora vidno opterećena vrednosnim stavom u vidu proruskih težnji, dok sa druge strane drugi autori ostaju po tom pitanju neutralni ili, pak, teže iskazuju vrednosno opredeljenje usmereno na Zapad. Na osnovu ovoga bi se moglo reći da su urednici ovog zbornika možda nastojali da čitaocima približe kako se naša politička svakodnevnica odražava i na naučna istraživanja. Kako god, izneta argumentacija i zaključci pružaju čitalačkoj publici dovoljno materijala za razumevanje aktuelne spoljnopolitičke pozicije Republike Srbije.

Zbog višenamenskog značaja, uređivački poduhvat dr Dušana Prorokovića i dr Vladimira Trapare tematski zbornik *Srbija i svet u 2017. godini* toplo preporučujem ne samo akademskoj, nego i široj čitalačkoj publici zainteresovanoj za bolje razumevanje aktuelnih tokova svetske politike i kako se Srbija sa sadašnjim dvojakim spoljnopolitičkim opredeljenjem snalazi u vrtlogu globalnih i regionalnih procesa. Vrednost ove publikacije možda će najbolje prepoznati studenti osnovnih, master i doktorskih studija međunarodnih odnosa i međunarodne bezbednosti.

Ana KOSTIĆ